

Hva skjer med pengene i Kongsberg?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «behovskorrigert avvik». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Kongsbergs økonomi fant. Og Kongsberg har en oppsiktsvekkende tvist: en av landets sterkeste teknologi- og industribyer, med god skatteinngang, som likevel har en nesten tom sparekonto og kutter i tjenestene.

– 105 mill.

så mye gikk kommuneregnskapet i minus i 2024. En rik industriby som likevel bruker mer enn den tjener

1 %

så lite er det igjen på sparekontoen — 28 millioner, mot et eget mål på 278 millioner. Nesten tomt

+80 mill.

ekstra skatt i 2025 fra teknologi-industrien, mer enn budsjettet. Men det redder ikke driften

Tenk på kommunen som en husholdning: Kongsberg «tjener» godt — familien jobber i en velbetalt industri, og inntektene er gode. Men de bruker likevel mer enn de tjener, år etter år. Sparekontoen er nesten tom, og de har tatt opp store lån for å bygge nytt — så store at lånet snart er like stort som en hel årsinntekt. Et godt lønnsår hjelper, men det fjerner ikke at de bruker for mye i hverdagen. Derfor må de spare — selv om de utad ser velstående ut. Det er omtrent det som skjer i Kongsberg nå.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, Statsforvalteren, kommunens egne rapporter, tilsyn og revisjoner). Den tekniske rapporten viser alle kilder og utregninger. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Kongsberg bruker mer enn forventet på eldreomsorg — og mindre på det meste andre

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange eldre trenger mer omsorg, en med mange barn trenger mer skole. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Kongsbergs faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Eldreomsorg og hjemmetjenester	39 mill. mer	Kongsbergs «dyre punkt» — har sprengt budsjettene i mange år. Les neste side
Barnehage	9 mill. mer	Litt over — strukturen henger etter når barnetallet faller
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	på linje	Omtrent som forventet
Grunnskole	5 mill. mindre	Litt under — skoler legges ned når elevtallet faller
Barnevern	38 mill. mindre	Under forventet — uten at staten har funnet lovbrudd
Sosialhjelp m.m.	43 mill. mindre	Under forventet — høy sysselsetting gir mindre behov
Administrasjon («byråkratiet»)	73 mill. mindre	Kraftig under — kommunen kutter bevisst på toppen

Det overraskende: Kongsberg er en rik industriby, men driver de fleste tjenestene *billigere* enn det befolkningen tilsier — særlig administrasjonen, som ligger 73 millioner under forventet. Kommunen skjærer altså tjenestene og kutter på toppen. Det ene store unntaket er eldreomsorgen, som koster nesten 40 millioner mer enn forventet. Det er der pengene virkelig glipper — og det handler ikke om raushet, men om mange år med budsjetter som sprekker.

Regnestykket viser altså en **nøktern kommune med ett dyrt unntak: eldreomsorgen**. Det er uvanlig for en så rik by. De fleste tror en velstående industriby bruker mer på alt. Kongsberg gjør det motsatte — bortsett fra på eldreomsorgen, der forbruket ligger 39 millioner over det forventede. Hvorfor en rik by likevel havner i minus, og hvorfor akkurat eldreomsorgen er så dyr, forklarer vi på de neste sidene.

Hvordan kan en rik teknologiby ha en nesten tom kommunekasse?

Kongsberg er bygd rundt en av Norges sterkeste teknologi- og industriklynger — våpen- og romfartsindustri, maritim teknologi, høyt utdannede innbyggere og god sysselsetting. På papiret ser det ut som en kommune som svømmer i penger. Virkeligheten er en annen: kommuneregnskapet gikk **105 millioner i minus i 2024**, sparekontoen er nesten tom, og lånet er nesten like stort som en hel årsinntekt. Hvordan henger det sammen?

- **Kommunen bruker mer enn den tjener — år etter år.** Dette er ikke et uhell ett enkelt år, men et mønster. Kommunens egne folk sier at de har «sprengt budsjettene gjennom mange år», særlig i helse og omsorg. Da hjelper det lite at inntektene er gode.
- **Sparekontoen er tom.** Der mange kommuner har en buffer å tære på i dårlige tider, har Kongsberg bare rundt 28 millioner igjen — 1 prosent av årsinntekten, mot et eget mål på 10 prosent. Kommunen har **ikke** spart i de gode årene.
- **Store lån for å bygge.** En by i vekst må bygge nytt — skoler, sykehjem, omsorgsboliger, renseanlegg, svømmehall. Det er fornuftig, men det betyr stor gjeld: nesten like mye som en hel årsinntekt, og stigende. Hver gang renten øker med 1 prosent, koster det kommunen rundt 29 millioner i året.

Skatteboomen som ikke redder kommunen: I 2025 kom det inn 80 millioner mer i skatt enn ventet, takket være den sterke industrien. Det høres ut som løsningen — men det er det ikke. Ordføreren var tydelig: sparetiltakene må likevel komme, fordi **problemet er at kommunen bruker for mye i hverdagen**, ikke at den mangler inntekter akkurat nå. En ekstra god skatteinngang ett år dekker omtrent merforbruket det året, men fjerner ikke selve ubalansen. Neste gang industrien får et tøffere år, står kommunen igjen med samme problem — denne gangen uten sparepenger å tære på.

I tillegg har noe endret seg over tid: for ti–femten år siden lå Kongsbergs skatteinntekter rundt 113 prosent av landssnittet — godt over. I dag ligger de rett rundt 100 prosent, altså på snittet. Mye av verdien industrien skaper havner hos staten og eierne, ikke i kommunekassa, og statens system for å fordele penger mellom kommuner jevner ut mye av forspranget. Kongsberg er altså **ikke lenger en spesielt skattesterk kommune** målt mot resten av landet — selv om den føles rik.

Hvorfor er eldreomsorgen så dyr — og hva skjer med skolene?

Den ene tjenesten som koster klart mer enn forventet, er eldreomsorgen og hjemmetjenestene — rundt 39 millioner over det befolkningen tilsier. Det handler ikke om at Kongsberg er rausere enn andre. Det handler om to ting kommunen sliter med å få kontroll på.

Budsjetter som sprekker — og mye sykefravær

Helse og omsorg har «sprengt budsjettene gjennom mange år». Behovet vokser: flere eldre, flere med demens, flere som trenger mye hjelp. Men en stor del av forklaringen er også **sykefraværet**.

Et tall som forklarer mye: Sykefraværet blant de ansatte i Kongsberg lå på **9,3 prosent** samlet — mot et mål på 6,9 prosent. Verst var det i eldreomsorgen, med **11 prosent**. Når så mange er borte, må kommunen dekke vaktene med overtid og innleide vikarer, og det er **dyrt**. Høyt sykefravær er altså ikke bare et arbeidsmiljøproblem — det er en av de viktigste grunnene til at eldreomsorgen koster mer enn forventet. (Du vil se to fraværstall i ulike rapporter: 7,6 prosent og 9,3 prosent. Det skyldes at de måler litt ulikt — det ene teller bare legemeldt fravær, det andre også egenmeldt. Det reelle problemet i eldreomsorgen er det høyeste tallet.)

Tusen tomme pulter

Samtidig skjer det motsatte i skolene: barnetallet faller med rundt 108 elever i året, og det står nå **over 1 000 tomme pulter** i Kongsbergs skoler. Når elevene blir færre, men skolebyggene er de samme, blir hver elevplass dyrere. Derfor har kommunen begynt å legge ned skoler — Jondalen skole ble vedtatt nedlagt høsten 2024 — for å tilpasse seg de færre barna. Barnehagene henger litt etter i denne omstillingen, og det er en av grunnene til at barnehage så vidt ligger over forventet mens skolen er på vei under.

Kort sagt: Eldreomsorgen er dyr fordi behovet vokser og fordi høyt sykefravær tvinger fram kostbar vikarbruk. Skolene blir billigere fordi barna blir færre og bygg legges ned. Det er samme utvikling — en eldrebølge og færre barn — sett fra to kanter. Å få ned sykefraværet og å tilpasse skole- og barnehagestrukturen til barnetallet er de to tydeligste mulighetene kommunen har til å drive smartere, uten å kutte i selve tjenestene til folk.

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2024 hadde Kongsberg et **underskudd** på 105 millioner — kommunen brukte mer enn den tjente. De siste reviderte tallene viser et mer normalisert nivå (1,5 %), men sparekontoen forblir nesten tom.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som i prinsippet kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Kongsberg: rundt 1 prosent (28 millioner), mot et eget mål på 10 prosent (278 millioner). Altså nesten tom.

Eiendomsskatt

En skatt kommunen kan velge å kreve inn på eiendommer. Kongsberg **har** eiendomsskatt — 7 promille på næring/industri og 2 promille på bolig. Til forskjell fra mange rike kommuner har Kongsberg altså allerede tatt i bruk denne inntektskilden.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Kongsberg rettferdig med helt ulike kommuner — og det er dette som viser at eldreomsorgen ligger over forventet, mens det meste andre ligger under.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Kongsbergs gjeld tilsvarer rundt 90 prosent av en hel årsinntekt, og er på vei mot 100 prosent — en viktig grunn til at kommunen må stramme inn.

Inntektsutjevning

Statens system for å jevne ut forskjeller mellom rike og fattige kommuner. Det er grunnen til at Kongsberg ikke får beholde hele den sterke industriskatten — mye blir fordelt videre til andre kommuner, slik at Kongsberg ender rett rundt landssnittet.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning. Alle hovedkonklusjoner bygger på endelige tall.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, Kongsbergs egne årsrapporter og budsjetter, statlige tilsyn og kommunerevisjonens rapporter (blant annet en risikoanalyse fra 2024). Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden, og hele analysen ble til slutt «angrepet» av en egen kvalitetskontroll som lette etter feil.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mindre enn forventet», betyr det ikke at tilbudet er dårlig — det kan være bevisst, nøktern drift. Og når eldreomsorgen koster «mer enn forventet», betyr det ikke sløsing, men mange år med budsjettsprikk og høyt sykefravær. Poenget er at valgene bør tas med åpne øyne, og at noen må si hva som skal betale for hva.